

بررسی اثر تحریم بر تجارت ایران و شرکای عمده تجاری در صنعت ورزشی: رهیافت حداقل مربعات کاملاً اصلاح شده

محمد رسول خدادادی^{۱*}، مریم فریدفتی^۲، سارا معصوم‌زاده^۳

۱. استادیار مدیریت ورزشی دانشگاه تبریز.

۲. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه تبریز.

۳. کارشناس ارشد علوم اقتصادی دانشگاه تبریز.

تاریخ دریافت: (۹۶/۰۵/۳۱) تاریخ پذیرش: (۹۶/۱۲/۰۲)

The Study of Sanctions Impact on Iran's Trade and Major Trading Partners in Sport Industry: Full Modified Ordinary least Square Approach

M. R. Khodadadi^{1*}, M. Farid Fathi², S. Masoom Zadeh³

1. Assistant Professor in sport management, University of Tabriz.

2. Ph.D Candidate in Sport Management., University of Tabriz.

3. M.A in Economic sciences, University of Tabriz.

Received: (22/Aug/2017)

Accepted: (21/Febr/2018)

Abstract

Trade is an important tool for countries to earn foreign exchange income. The aim of this study was to evaluate the effects of economic sanctions on Iran's trade with trading partners in sport industry and prediction Iran's economic during post-sanctions. To do so, the method of FM-OLS is used. Countries are grouped in two; China, Japan and France were selected for the first group and Russia, Kazakhstan and Kyrgyzstan for the second group. The data is based on information since 1992 to 2012 period and data sources were the Customs of Iran and World Bank. Eviews8 software was used for data analysis. The results show that the effect of population and GDP has been negative and positive for all countries, effect of exchange rate except Russia and Kyrgyzstan were negative, effect of the current weak sanctions has been negative except Kazakhstan and Kyrgyzstan, strong sanctions in all countries had a positive effect of current period, effect of weak sanctions the previous period excluding China was negative in other countries and strong sanctions the previous period have had a negative effect in China, Kazakhstan and Kyrgyzstan. It is expected upward trend of trade balance with trading partners during post-sanctions in sport industry.

Keywords

Sanctions, Trading partners, Trade balance, Sport industry.

چکیده

تجارت ابزاری مهم برای کشورها به‌شمار می‌رود تا از این طریق درآمدهای ارزی کسب کنند. هدف اصلی این مطالعه اثر تحریم‌های اقتصادی بر تجارت دو جانبه ایران با شرکای عمده تجاری در صنعت ورزش و پیش‌بینی وضعیت اقتصاد در دوران پساتحریم می‌باشد. به‌منظور انجام بررسی از روش FM-OLS استفاده شده است. کشورها در دو گروه انتخاب شده است؛ گروه اول؛ چین، ژاپن و فرانسه بوده و گروه دوم؛ روسیه، قزاقستان و قرقیزستان. داده‌های تحقیق بر اساس اطلاعات بازه زمانی از سال ۱۳۷۱ تا ۱۳۹۱ بوده و منابع، گمرک جمهوری اسلامی ایران و بانک جهانی می‌باشد. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Eviews8 استفاده شد. نتایج مطالعه نشان می‌دهد که اثر جمعیت و تولید ناخالص داخلی به‌ترتیب در تمام کشورها منفی و مثبت بوده، نرخ ارز به‌غیر روسیه و قرقیزستان منفی بوده، تحریم‌های ضعیف دوره حاضر به غیر قزاقستان و قرقیزستان منفی بوده، تحریم‌های قوی دوره فعلی در تمام کشورها مثبت بوده، تحریم‌های ضعیف دوره قبل به غیر از چین در بقیه کشورها منفی بوده و تحریم‌های قوی دوره قبل بر چین، قزاقستان و قرقیزستان اثر منفی داشته است. در دوران پساتحریم، روند صعودی تجارت ایران با شرکا در صنعت ورزش پیش‌بینی می‌شود.

کلید واژه‌ها

تحریم، شرکای تجاری، تراز تجاری، صنعت ورزش.

مقدمه

جهانی شدن اقتصاد، یکی از ابعاد جهانی شدن است و وابستگی متقابل اقتصادها را به دنبال دارد. جهانی شدن اقتصاد به معنای گشوده شدن مرزها، توسعه تجارت، گسترش روزافزون سازمان‌ها و اتحادیه‌های اقتصادی و سرعت بخشیدن به تحولات تکنولوژیکی است (وثوقی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۳۷). لازمه جهانی شدن، داشتن مراودات تجاری کشورها در سطح بین‌المللی می‌باشد. در این شرایط، وابستگی شدید اقتصاد ایران به صادرات نفت و نوسانات قیمت آن و پایان‌پذیر بودن این منبع اقتصادی، نیاز توجه به دیگر صنایع درآمدزا را از اهمیت ویژه‌ای برخوردار کرده است. مطالعات انجام شده نشان می‌دهد سیاست‌های توسعه صادرات غیرنفتی، جدا از ارز حاصل، کمک قابل توجهی به سایر بخش‌ها و متغیرهای اقتصادی خواهد کرد (عسکریان و جعفری، ۱۳۸۶: ۹۸). امروزه صنعت ورزش و تجارت کالای ورزشی از موضوعات مطرح اقتصادی می‌باشد، تولید کالاهای ورزشی اکنون یکی از حوزه‌های مهم صنعتی با شاخه‌های گوناگون را تشکیل می‌دهد و دامنه آن هر روز گسترده‌تر می‌شود. بخش‌های اقتصادی چون جهانگردی ورزشی، شرکت‌ها و مراکز ورزشی، برگزاری همایش‌های بزرگ ورزشی، اوقات فراغت، تبلیغات، باشگاه‌ها و سرانجام خود ورزش از مهم‌ترین حوزه‌های اقتصادی مرتبط با ورزش‌اند. پیامد این روند درهم آمیزی هرچه بیشتر ورزش و اقتصاد به شکل‌های بسیار متنوع است. این آمیزش سبب شده است تا اقتصاد ورزشی اهمیت بیشتری پیدا کند (ویس، ۲۰۱۱: ۳۳۶). با توجه به اهمیت روزافزون انتقال فناوری هسته‌ای، کشورهای غربی به‌ویژه آمریکا تلاش می‌کنند از ابزارهای مختلف نظیر اعمال تحریم‌ها و فشارهای اقتصادی، سیاسی، دیپلماتیک و نظامی برای جلوگیری از دستیابی کشورهای نظیر ایران به این فناوری حساس استفاده کنند (زهرانی و دولت‌خواه، ۱۳۸۸: ۱۴۰). تحریم‌ها از دیرباز ابزاری معمول و مسالمت‌آمیز در تعامل بین دولت‌ها به شمار می‌آمدند، به طوری که تقریباً از دهه ۹۰ میلادی، تحریم‌های اقتصادی به‌عنوان یک تقابل سیاستی رایج بین کشورها و ابزاری برای نیل به اهداف و ارتقای منافع سیاست خارجی مطرح شده‌اند (کیزناو، ۲۰۱۱: ۱۴۴). آن-طوری که جورج لویز و دیوید کارترایت^۳ می‌گویند تحریم‌های اقتصادی جزئی از مهارت‌های دیپلماتیک در طول قرن‌ها بوده است. اساساً امروزه تحریم به‌عنوان یک استراتژی برای آغاز

جنگ اقتصادی در جریان خصومت و با اهدافی متفاوت فرض می‌شود. در ضمن الگوی استفاده از تحریم از سال ۱۹۹۰ تغییر یافته و موارد اصلی چندجانبه شده و تحت نظارت سازمان ملل درآمده است (زهرانی، ۱۳۸۹: ۵۰). باری‌ای کارتر^۴ تحریم‌های اقتصادی به معنی تدابیر فخرآمیز اقتصادی علیه یک یا چند کشور برای ایجاد تغییر در سیاست‌های آن کشور است و یا دست‌کم بازگوکننده نظر یک کشور درباره این قبیل سیاست‌هاست (پهروزی‌فر، ۱۳۸۳: ۱۹۸). برای این که بخواهیم تعریفی از واژه تحریم به دست دهیم، باید تعاریف فنی و تشریحی این عبارت را از هم تفکیک کنیم. مقررات تجاری عبارت از محدودیت‌هایی است که دولت‌های ملی بر تجارت بین‌المللی اعمال می‌کنند که به‌ظاهر همان تأثیر تحریم‌های اقتصادی را دارند اهداف دیگری را دنبال می‌کنند. این‌گونه محدودیت‌های تجاری، اهداف تعریف شده سیاست تجاری یک دولت می‌باشند، درحالی که تحریم‌های اقتصادی، به‌عنوان ابزاری برای نیل به اهداف سیاست خارجی استفاده می‌شوند. به همین علت دولت آمریکا در پیشبرد سیاست خارجی خود به تحریم‌های اقتصادی روزافزون متوسل می‌شود (ضیائی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۱۱). برخی مانند کورترایت و لویز^۵ (۲۰۰۰) معتقدند زمانی که کشوری هدف خاصی را دنبال می‌کند تحریم می‌تواند ابزار سیاست خارجی مؤثری باشد. از دید طرفداران تحریم، پایه نظری ابزار اقتصادی در سیاست خارجی محکم است. تحریم سلاح اقتصادی در میدان مبارزه غیرنظامی است، که دیپلماسی را از گفت‌وگو فراتر بدهد و وارد عمل می‌کند (ایلر، ۲۰۰۷: ۴). این بحث دارای دو فرض اساسی است: اول، قطع رابطه تجاری و تحریم اقتصادی، کشور تحت تحریم را از بعضی منافع که از تجارت عاید آن کشور می‌شود، محروم می‌کند و در نتیجه رفاه را می‌کاهد. دوم، استفاده نکردن از سود تجاری، بر کشور تحریم شونده تأثیر می‌گذارد و این را می‌تواند یکی از پایه‌های اصول اقتصادی محسوب کرد. تصور بر این است که قطع رابطه تجاری موجب تغییر رفتار می‌شود. باین وجود، در زمینه موفقیت تحریم اقتصادی، به دلیل تجارب گذشته که با یکدیگر دارای تناقض است، بحث در این زمینه، فاقد وضوح و پایه تجربی لازم است. همان‌گونه که کوپر^۶ می‌گوید، نظریه تحریم اقتصادی اگرچه دارای سابقه طولانی است، ولی سؤال درباره موفقیت آن به دهه ۱۹۳۰ برمی‌گردد

4. Barry E. Carter
5. Lopez & Cortright
6. Eyley
7. Coper

1. Weiss
2. Kozhanov
3. Lopez and Cortright

شد. در واقع پس از چند سال روند صعودی صادرات اروپا به ایران، این فرآیند در سال ۲۰۰۷ منفی شد و واردات ایران از اروپا نسبت به سال قبل از آن بیش از ۱۳ درصد کاهش یافت. این روند نزولی در نیمه نخست سال ۲۰۰۸ میلادی نیز ادامه پیدا کرده به طوری که در این مدت رقم واردات ۴/۶ میلیارد یورویی ایران نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۹ درصد افت کرد (بیلتن، ۱۳۹۲: ۹۸). اثر تحریم‌ها به گونه‌ای است که در کوتاه‌مدت تجارت خارجی محدود می‌گردد، البته با افزایش نرخ ارز صادرات میل به افزایش و واردات میل به کاهش دارد، ولی متغیرهای مربوط به سیاست‌های ارزی، رژیم تجاری، کشش قیمتی و درآمدی محصولات داخلی و خارجی برآیند آثار را تعیین می‌کنند. اثرات رفاه تحریم‌های تجاری علاوه بر کشش تابع عرضه و تقاضای داخلی بر صادرات و واردات کشور هدف، به تغییر در مقدار واردات و صادرات کاهش یافته بر اثر اعمال تحریم‌ها نیز بستگی دارد. معمولاً تحریم توسط همه شرکای تجاری اعمال نمی‌شود و همه کالاهای تجاری کشور هدف را پوشش نمی‌دهند و یا ممکن است تحریم‌ها منجر به خودکفایی کشور هدف شوند، در کل اثر تحریم‌ها بستگی به سهم تجاری کشور هدف به بقیه جهان دارد (کامفر و لوئنبگ، ۱۹۸۸: ۱۶۷). بنابراین بدیهی است که این صنعت و روابط تجاری کالای ورزشی ایران تحت تأثیر تحریم‌های اقتصادی قرار بگیرد. در نتیجه واکنش مناسب به تحریم‌ها و همچنین کاهش تبعات منفی تحریم‌های اعمال شده بر ایران، بررسی اثرگذاری تحریم‌های اقتصادی بر ترکیب تجارت کالای ورزشی ایران با شرکای عمده تجارت خارجی تلقی می‌شود. گفت‌وگوها در دولت یازدهم برای دستیابی به توافق هسته‌ای بین ایران و گروه پنج به علاوه یک در تاریخ ۱۳۹۲/۰۷/۲۳ شروع و در تاریخ ۱۳۹۲/۰۹/۰۳ توافق اولیه حاصل شد. این رایزنی‌ها سرانجام ۱۳۹۴/۰۴/۲۳ به نتیجه رسید و منجر به حصول توافق جامع شد. سازمان انرژی اتمی ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نیز همان روز یک توافق با عنوان نقشه راه را به منظور شفاف‌سازی در خصوص مسائل باقی‌مانده فعالیت‌های هسته‌ای گذشته و حال ایران امضا کردند. بر اساس این توافق، تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران در روز اجرای برجام و به محض تأیید پایبندی تهران به تعهداتش از سوی آژانس لغو می‌شوند (ایسنا، ۵۵ دی، ۱۳۹۴). به دنبال دستیابی به توافق و برداشته شدن کامل تحریم‌ها، روند این صنعت و ترکیب

(پیتر و برگلیک^۸، ۱۹۸۹: ۴۰۴). یکی از انواع تحریم‌ها، تحریم صادرات است، که در آن صادرات کالاهایی خاص به کشور هدف از سوی کشورهای تحریم‌کننده ممنوع و محدود می‌گردد. در این نوع تحریم، مصرف‌کنندگان کشور هدف قیمت‌های بالاتری باید پرداخت کنند و تولیدکنندگان کشور فرستنده قیمت‌های پایین‌تری را دریافت می‌کنند (گالید^۹، ۲۰۱۳: ۳۸). تحریم‌های اقتصادی با توجه به نوع و کارکرد خود موجب محدودیت‌هایی می‌شوند که می‌توانند اجرای تعهدات را در قراردادهای تجاری با مشکل مواجه سازند. برای مثال یک تحریم اقتصادی که واردات کالای خاص را به کشوری که هدف تحریم است ممنوع می‌سازد؛ احتمالاً اجرای تعهدات طرفی را که متعهد به واردات آن کالای خاص از کشور واضح تحریم بوده است دشوار یا غیرممکن سازد (غلامی و امین زاده، ۱۳۹۲: ۳۶). تحریم‌های اقتصادی امریکا علیه ایران، یکی از ویژگی‌های اصلی روابط امریکا و ایران از سال ۱۹۷۹ بوده است (کاتزمن^{۱۰}، ۲۰۱۵). محدودیت صادرات کالاهای آمریکایی به ایران از سال ۱۹۸۴ افزایش یافت و واردات کالاهای ایرانی به امریکا از اواخر ۱۹۸۷ به کلی ممنوع شد (بهریزی فر، ۱۳۸۳: ۲۰۵). از طرفی در حالی که هدف اتحادیه اروپا گسترش همکاری سازنده با ایران بود، از سال ۲۰۰۵ نگرانی‌های جدی بر برنامه هسته‌ای ایران، روابط ایران با اتحادیه اروپا را تحت تأثیر قرار داد. افزایش نگرانی‌ها در مورد مسائل حل نشده و خودداری ایران از اجرای تعهدات بین‌المللی خود و همکاری کامل با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی^{۱۱}، منجر به قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد (UNSC^{۱۲}) در سال‌های ۲۰۰۶، ۲۰۰۷، ۲۰۰۸ و ۲۰۱۰ اعمال تحریم مقابل ایران شده است، که اجرای آن برای همه کشورهای عضو سازمان ملل متحد الزام‌آور است (خضری، ۱۳۹۴: ۳). طی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۶ یعنی آغاز دور جدید تحریم‌ها علیه جمهوری اسلامی ایران، صادرات ایران به اروپا همواره روندی صعودی را طی کرده به طوری که این رقم از ۶/۹ میلیارد یورو در سال ۲۰۰۳ به ۱۴/۳ میلیارد یورو در سال ۲۰۰۶ افزایش یافت. اما با آغاز تحریم‌ها، در نیمه نخست سال ۲۰۰۷ میلادی روند رو به رشد واردات اتحادیه اروپا از ایران متوقف و تغییر روند صادرات کشورهای اروپایی به کشورمان از این سال آغاز

8. Peter & Berglik

9. Golliard

10. Katzman

11. International Atomic Energy Agency

12. Un Security Council

13. Kaempfer & Lowenberg

تجاری آن طی دوره ۱۳۸۶-۱۳۵۲ را در قالب مدل جاذبه تعمیم یافته بررسی کردند. نتایج حاصل از برآورد بیانگر این است که تحریم اثری منفی اما کوچک بر تجارت ایران و شرکای تجاری آن دارد. بنابراین اثر منفی تحریم‌های اقتصادی بر تجارت ایران با شرکای تجاری قابل اغماض است. کهرآزه و نیک‌پور (۱۳۹۳)، آثار تحریم جهانی بر صادرات کشور ایران را در قالب مدل جاذبه تجارت برآورد کردند. نتایج برآورد نشان می‌دهد که اعمال تحریم‌ها تأثیر منفی بر حجم صادرات ایران به اعضای اوپک^{۱۷} داشته، به علاوه این تحریم‌ها تأثیری بر صادرات به کشورهای عضو اوکو و آسه‌آن^{۱۸} نداشته است. در نهایت توصیه می‌شود که دیپلماسی ایران از غرب به سمت شرق تغییر و کشورهای همسایه شرقی را برای انجام معاملات تجاری خود انتخاب کرده تا اثر تحریم‌ها خنثی شود. فدائی و درخشان (۱۳۹۴)، در مطالعه‌ای اثرات کوتاه‌مدت و بلندمدت تحریم‌های اقتصادی بر رشد اقتصادی ایران را طی دوره ۱۳۹۲-۱۳۵۲ با استفاده از سری‌های زمانی و به کارگیری مدل خود توضیح یا وقفه‌های گسترده (ARDL^{۱۹}) را بررسی کردند. نتایج نشان می‌دهد که اعمال تحریم‌های ضعیف، تأثیر معنی‌داری بر رشد اقتصادی نداشت، ولی تحریم‌های متوسط و قوی در کوتاه مدت تأثیر منفی بر این رشد داشته است. نتایج نشان داد که اعمال تحریم‌های ضعیف و قوی در بلندمدت تأثیر معناداری بر رشد اقتصادی نداشته ولی تحریم‌های متوسط در بلند مدت تأثیر منفی بر رشد اقتصادی دارد. خضری (۱۳۹۴)، در بررسی اثر تحریم‌های اقتصادی بر ترکیب تجارت بین ایران و شرکای عمده تجارت خارجی طی دوره ۱۳۹۲-۱۳۷۱، با استفاده از مدل هم‌انباشتگی پانلی و FM-OLS نشان دادند که، تحریم‌های اقتصادی قوی نه تنها در دوره اجرای تحریم بلکه در دوره بعد از تحریم نیز، تجارت ایران با کل شرکای تجاری را کاهش داده است.

مطالعه حاضر به بررسی اثر تحریم‌ها بر ترکیب شرکای تجاری ایران در صنعت ورزش پرداخته که تاکنون این موضوع توجه پژوهشگران را به خود جلب نکرده بوده، همچنین متغیر تحریم در دو گروه متغیرهای ضعیف و قوی وارد مدل شده؛ که خود این متغیرها نیز در دو گروه تحریم ضعیف دوره قبل و دوره فعلی، تحریم قوی دوره قبل و دوره حاضر تقسیم شده‌اند. در پایان با توجه به توافق هسته‌ای و برداشته شدن کامل تحریم‌ها، بررسی

شرکای تجاری دستخوش تغییر خواهد بود. از طرفی ایجاد بنگاه‌های کوچک و متوسط در تمام صنایع به خصوص در صنعت ورزش در حال گسترش بوده و با توجه به نقش مهم این بنگاه‌ها در افزایش صادرات و ایجاد خلاقیت، توجه خاص سیاستگذاران ورزشی به اهمیت و کارکرد این بنگاه‌ها بسیار مهم و ضروری می‌باشد (غلامی و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۴). بدین منظور هدف اصلی این تحقیق بررسی اثر تحریم در تجارت کالای ورزشی ایران با ده شریک تجاری عمده این صنعت طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۷۱ با استفاده از مدل حداقل مربعات کاملاً اصلاح شده (FM-OLS)^{۱۴} می‌باشد. همچنین با حصول توافق و برداشته شدن تحریم‌ها، بررسی وضعیت این صنعت در دوران پس‌تحریم هدف این مطالعه است.

در حیطه بررسی اثر تحریم بر تجارت مطالعات گسترده‌ای صورت گرفته که در ادامه به اختصار مرور می‌شود. کارسو^{۱۵} (۲۰۰۳) در مطالعه‌ای تحت عنوان بررسی تأثیر تحریم‌های اقتصادی بین‌المللی بر تجارت، به بررسی تأثیر تحریم‌های اقتصادی بین‌الملل بر تجارت خارجی آمریکا طی دوره ۱۹۶۰ تا ۲۰۰۰ پرداخته است و تأیید نموده که تحریم اقتصادی تأثیر منفی و معنی‌داری بر تجارت خارجی داشته است. در این مطالعه نیز تحریم اقتصادی در سه طیف ضعیف، متوسط و شدید تقسیم‌بندی شده و تأثیر هر یک از آن‌ها بر اساس مدل جاذبه بر تجارت بررسی شده است. نتایج نشان داده که تحریم‌های شدید، تأثیر منفی بیشتری بر تجارت خارجی نسبت به انواع دیگر تحریم‌ها داشته است. مارتین کرونیبر^{۱۶} (۲۰۰۸) به بررسی تأثیر تحریم چندجانبه آمریکا و اتحادیه اروپا بر حجم تجارت خارجی کشور زیمباوه با استفاده از مدل جاذبه طی دوره ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۶ پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که این تحریم‌ها تأثیر منفی و معنی‌داری بر حجم تجارت کشور زیمباوه داشته است. کاتزمن (۲۰۱۵) در گزارشی تحت عنوان تحریم‌های ایران، به تحلیل تأثیر تحریم‌های اقتصادی بر بخش نفت و سرمایه‌گذاری در ایران پرداخته و نشان داده است که تحریم سه دهه گذشته تأثیر بالایی بر تولید و سرمایه‌گذاری خصوصاً در بخش نفت ایران گذاشته است. در این گزارش فرایند تحریم اقتصادی ایران و رفتار بازیگران مهم در این فرایند مورد تحلیل قرار گرفته است. ضیائی و همکاران (۱۳۹۲)، در بررسی اثر تحریم‌های اقتصادی بر تجارت ایران، اثر تحریم‌های اقتصادی بر تجارت دو جانبه ایران با ۳۰ شریک

17. OPEC, Organization of Petroleum Exporting Countries

18. ECO and ASEAN

اوکو: سازمان همکاری اقتصادی؛ آسه‌آن: اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا

19. Auto Regressive Distributed Lag (ARDL) Method

14. Fully Modify Ordinary Least Square

15. Caruso

16. Charumbira

و پول هر یک از شرکای تجاری که با رابطه $PER_{it} = ER_{it} \frac{P_{it}}{P_t}$ محاسبه می‌شود. که ER_{it} نرخ ارز مقاطع اسمی است که از فرمول زیر به دست آمده است: $ER_{it} = \frac{ER_{it}}{ER_t}$ در آن ER_{it} : نرخ ارز اسمی کشور شریک تجاری i بر حسب دلار آمریکا، ER_t : نرخ ارز رسمی کشور ایران بر حسب دلار آمریکا، P_t : شاخص قیمت‌های کشور ایران به قیمت ثابت ۲۰۱۱، P_{it} : شاخص قیمت‌های کشور شریک تجاری به قیمت ثابت ۲۰۱۱، که اگر شاخص‌های قیمت مصرف‌کننده را برای P_t و P_{it} استفاده نماییم، فرمول نهایی نرخ ارز واقعی دوجانبه چنین به دست می‌آید: $RER_{it} = ER_{it} \frac{CPI_{it}}{CPI_t}$ مقادیر آماری این متغیرها از سایت WDI^{21} و $CEPII^{22}$ جمع‌آوری شده است.

در مورد تحریم‌های ضعیف و قوی اعمال شده علیه ایران برای سال‌های با تحریم ضعیف متغیر مجازی LIM عدد ۱ و بقیه سال‌ها عدد صفر و برای سال‌های با تحریم قوی متغیر مجازی EXT عدد ۱ و سال‌های دیگر عدد صفر منظور می‌شود.

جهت برآورد مدل از روش $FM-OLS^{23}$ روش حداقل مربعات کاملاً اصلاح شده استفاده می‌شود. امکان تخمین پارامترهای یک معادله هم‌انباشتگی را فراهم می‌نماید. مدل رگرسیون خطی به صورت رابطه زیر مفروض است:

$$Y_t = B_1 + B' X_t + U_t$$

به‌طور کلی Y یک متغیر $I(1)$ و X یک بردار $K \times 1$ از رگرسیون‌های $I(1)$ است که فرض می‌شود رابطه هم‌انباشتگی بین آنها وجود ندارد. همچنین فرض می‌شود که X از یک فرایند تفاضل مانا^{۲۴} پیروی می‌کند، که باتوجه به روابط نظری (بلند مدت) بردار متغیر به صورت زیر مشخص می‌شود.

$$\Delta X_t = \mu + \theta_t$$

μ یک بردار $K \times 1$ از پارامترهای رامش θ و یک بردار $K \times 1$ از جملات $I(0)$ است. برآوردگرهای فیلیپس و هنسن $(B_0, B_1)B =$ در این روش حتی در شرایطی که X_t و U_t به صورت همزمان همبسته باشند سازگار است (انگل گرنجر و استاک، ۱۹۸۷)، ولی به‌طور عمومی توزیع مجانبی برآوردگر

موقعیت ایران و اقتصاد کشور در دوران پساتحریم ضروری می‌نماید. لذا این سه نکته نوآوری مطالعه حاضر است.

روش‌شناسی

هدف اصلی مطالعه حاضر در گام نخست، بررسی اثر تحریم بر تراز تجاری کالاهای ورزشی ایران و شرکای عمده تجاری طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۷۱ می‌باشد. سپس جایگاه ایران و صنعت ورزش در دوران پساتحریم مورد بررسی قرار می‌گیرد. به‌منظور تحقق هدف نخست، از مدل برگرفته از مطالعه هافبائر^{۲۰} (۲۰۰۳)، که تجارت دوجانبه با در نظر گرفتن ثروت و اندازه کشورها، مسافت بین آن‌ها و عوامل اخلاص برانگیز در تجارت استفاده می‌شود. مدل مذکور به شکل زیر تصریح می‌شود:

$$LRTRADE_{it} = C_i + \beta_1 LIM_1 + \beta_2 EXT_1 + \beta_3 LIM_0 + \beta_4 EXT_0 + \sum_{j=1}^n \delta_j LZ_{it} + \varepsilon_{it}$$

$LRTRADE_{it}$: لگاریتم سهم تجارت ایران با شریک

تجاری نام در زمان t ام از کل تجارت ایران طی سال‌های مورد مطالعه، آمار این متغیر از سازمان گمرک جمهوری اسلامی ایران جمع‌آوری شده است. در لحاظ شرکای عمده تجاری، کشورهایی که درصد بالایی از تجارت ایران را به خود اختصاص داده‌اند در دو گروه بخش‌بندی شدند، به طوری که گروه اول شامل کشورهایی است که روند تجارت آن‌ها با ایران نزولی بوده، به این مفهوم که واردات کالاهای ورزشی ایران از این کشورها بیشتر از صادرات ایران به این کشورها است. این گروه شامل کشورهای چین، ترکیه، فنلاند، ژاپن و فرانسه می‌باشد. گروه دوم شامل کشورهایی است که روند تجارت آن‌ها با ایران صعودی بوده، به این مفهوم که صادرات کالاهای ورزشی ایران به این کشورها بیشتر از واردات ایران از این کشورها است. این گروه شامل کشورهای عربستان، آذربایجان، روسیه، قزاقستان و قرقیزستان می‌باشد. LIM_1 : متغیر مجازی برای تحریم‌های ضعیف اعمال شده از سه ناحیه آمریکا، اتحادیه اروپا و سازمان ملل علیه ایران، EXT_1 : متغیر مجازی برای تحریم‌های قوی اعمال شده علیه ایران، LIM_0 و EXT_0 : متغیرهای مجازی برای تحریم‌های ضعیف و قوی اعمال شده دوره قبل، LZ : بیانگر لگاریتم متغیرهای کنترل زیر می‌باشد: $GDP_i * GDP_i$: حاصل ضرب تولید ناخالص داخلی ایران و شرکای تجاری، $POP_i * POP_i$: حاصل ضرب جمعیت ایران و شرکای تجاری، RER_i : نرخ ارز دوجانبه واقعی بین ریال ایران

21. World Development Indicators شاخص‌های توسعه جهانی
22. Centre for Prospective Studies and International Information مرکز مطالعات آینده‌نگر و اطلاعات بین‌المللی
23. Fully Modify Ordinary Least Square
24. به مقادیر سری زمانی مانا گفته می‌شود که آمار توصیفی آن در طول زمان ایستا باشد.

20. Hufbauer

توجه می‌شود که این متغیر بیانگر اندازه اقتصاد کشور و ظرفیت تولیدی است؛ هرچه اندازه اقتصاد بزرگ‌تر، امکان تولید بیشتر با هزینه کم‌تر برای کشور مهیا شده و زمینه را برای بالابردن امکان رقابت در سطح بین‌الملل فراهم می‌آورد، چرا که کشور در تولیدات خود مزیت نسبی خواهد داشت. ضریب این متغیر برای کشورها به ترتیب در سطح ۱٪، ۱۰٪ و ۵٪ معنی‌دار است. اثر متغیر نرخ ارز بر سهم تجاری کشورها در این گروه منفی بوده و مقدار عددی این متغیر به ترتیب برابر ۱۷۸۴۹۱۲-، ۱۹۳۱۸۲- و ۰۰۷۱۵۹- است. با افزایش نرخ ارز (Ler) و کاهش ارزش پول داخل، قیمت کالاهای وارداتی برای مصرف‌کنندگان داخل کشور گران‌تر می‌شود و این باعث کاهش حجم واردات و کاهش سهم تجارت شرکای صنعت ورزش می‌شود. این ضریب به لحاظ آماری برای چین در سطح ۵٪ و ژاپن در سطح ۱۰٪ معنی‌دار بوده و برای فرانسه این ضریب به لحاظ آماری معنی‌دار نیست، به این مفهوم که سهم فرانسه در تجارت با ایران در این صنعت تحت تأثیر تغییرات نرخ ارز نمی‌باشد. اثر متغیر دامی تحریم‌های ضعیف دوره حاضر (dLIM₁) بر سهم تجارت این کشورها با ایران در تمام کشورها منفی بوده، به عبارتی با وضع تحریم‌های قوی در دوره فعلی سهم تجارت این کشورها از تجارت با ایران کمتر شده است. مقدار عددی این متغیر به ترتیب برابر ۱۰۶۸۴۱۰-، ۱۰۸۰۲۷- و ۱۳۱۷۷۲۹- بوده و این ضریب برای کشورهای چین و فرانسه در سطح ۱٪ و برای ژاپن در سطح ۵٪ معنی‌دار است. متغیر مجازی تحریم‌های قوی دوره فعلی (dEXT₁) بر سهم تجاری این کشورها با ایران در صنعت ورزش مثبت می‌باشد. به این مفهوم که با وضع تحریم‌های قوی علیه ایران، سهم این کشورها در تجارت با ایران در صنعت مذکور افزایش داشته است. مقدار عددی این ضریب برابر ۱۳۷۵۸۷۴، ۸۴۵۱۸۷ و ۲۸۳۵۳۴۱ می‌باشد. این ضریب در فرانسه و ژاپن در سطح ۱٪ و در چین در سطح ۵٪ معنی‌دار است. متغیر دائمی تحریم ضعیف وضع شده در دوره قبل (dLIM₀) بر روند روابط تجاری ایران و چین اثر مثبت گذاشته و مقدار عددی این ضریب ۰/۷۲۵۴۷۲ بوده و در سطح ۱۰٪ معنی‌دار است. اما این ضریب برای کشورهای ژاپن و فرانسه منفی و به ترتیب برابر ۰/۶۶۹۳۴۸- و ۰/۵۲۵۷۰۹- است و این ضریب به لحاظ آماری در این دو کشور معنی‌دار نیست. به عبارتی روند تجارت ایران با این دو کشور تحت تأثیر تحریم‌های ضعیف دوره قبل نیست. اثر تحریم‌های قوی دوره قبل (dEXT₀) برای سهم تجاری چین برابر ۰/۶۹۱۳۵۷- می‌باشد، به این مفهوم که با وضع تحریم قوی دوره قبل،

OLS غیراستاندارد است و انجام استنباط آماری برای ضرایب با آماره t معمولاً غیرمعتبر خواهد بود. برای فایق آمدن بر این مسأله، بهتر آن است که ارتباط بین U و θ و مقادیر با وقفه آن لحاظ شود. روش حداقل مربعات کاملاً اصلاح شده، این همبستگی را در یک شیوه شبه پارامتریک لحاظ می‌کند.

یافته‌های پژوهشی

با استفاده از روش FM-OLS، نتایج تخمین مدل در دو گروه برای ۶ کشور به صورت زیر است.

جدول (۱). برآورد سهم تجارت شرکای صعودی عمده تجاری

ایران در صنعت ورزش

متغیر	کشور		
	فرانسه	ژاپن	چین
Lpop	*-۱۲۲/۶۶۶۹	*-۱۲۹/۲۲۴۶	**۴۴/۶۵۰۸۹
Lgdp	**۲۸/۵۰۴۷۴	**۱۸/۷۰۱۵۷	*۱۸/۱۰۹۳۰
Ler	-۱/۰۰۷۱۵۹	**۲/۱۹۳۱۸۲	**۱/۷۸۴۹۱۲
dLIM ₁	*-۱/۳۱۷۷۲۹	**۱/۱۰۸۰۲۷	*-۱/۶۸۴۱۸۰
dEXT ₁	*۲/۸۳۵۳۴۱	*۲/۸۴۵۱۸۷	**۱/۳۷۵۸۷۴
dLIM ₀	-۰/۵۲۵۷۰۹	-۰/۶۶۹۳۴۸	**۰/۷۲۵۴۷۲
dEXT ₀	*۱/۷۸۴۲۵۵	۰/۰۲۳۹۶۴	**۰/۶۹۱۳۵۷
C	*۱۲۴۱/۰۱۲	*۱۶۰۸/۲۴۹	*۶۷۳/۸۸۸۷

منبع: یافته‌های تحقیق. به ترتیب سطح معنی‌داری یک درصد، پنج درصد، ده درصد، *** و **.

با توجه به نتایج تخمین مدل سهم شرکای تجاری در گروه کشورهای نزولی، ضریب جمعیت (Lpop) در هر سه کشور (چین، ژاپن و فرانسه) منفی بوده، مقدار عددی این ضریب برای کشورها به ترتیب ۴۴/۶۵۰۸۹-، ۱۲۹/۲۲۴۶- و ۱۲۲/۶۶۶۹- به طوری که با افزایش جمعیت در این کشورها و ایران، سهم تجارت این کشورها از تجارت با ایران در صنعت ورزش کاسته شده، به این مفهوم که با افزایش جمعیت، کشورهای سعی در تأمین نیازهای خود بدون اتکا به کشورهای خارج نمودند. کشورها در این حالت به صورت درون‌گرا عمل می‌نمایند و واردات خود را کاهش و به دنبال آن تجارت با دنیای خارج نیز کاهش می‌یابد. این ضریب در چین در سطح ۵٪ معنی‌دار بوده، در فرانسه و ژاپن نیز در سطح ۱٪ معنی‌دار است. ضریب تولید ناخالص داخلی (lgdp) در هر سه کشور مثبت بوده و به ترتیب برابر مقدار عددی ۱۸/۱۰۹۳۰، ۱۸/۷۰۱۵۷ و ۲۸/۵۰۴۷۴ می‌باشد. اثر مثبت این متغیر این‌گونه

(lgdp) در هر سه کشور مثبت بوده و به ترتیب کشورها برابر مقدار عددی ۹/۱۹۴۵۰۴، ۲/۱۶۰۴۰۰ و ۷/۷۱۱۲۱۰ می‌باشد. اثر مثبت این متغیر این گونه توجیه می‌شود که این متغیر بیانگر اندازه اقتصاد کشور و ظرفیت تولیدی است؛ هرچه اندازه اقتصاد بزرگ‌تر، امکان تولید بیشتر با هزینه کم‌تر برای کشور مهیا شده و زمینه را برای بالابردن امکان رقابت در سطح بین‌الملل فراهم می‌آورد، چرا که کشور در تولیدات خود مزیت نسبی خواهد داشت. این ضریب در کشور در دو کشور روسیه و قرقیزستان در سطح ۱٪ و در قزاقستان در سطح ۱۰٪ معنی‌دار است. اثر متغیر نرخ ارز بر سهم تجاری کشور قزاقستان منفی بوده و مقدار عددی این متغیر ۰/۵۷۳۴۱۱- هست. با افزایش نرخ ارز و کاهش ارزش پول داخل (ler)، قیمت کالاهای وارداتی برای مصرف‌کنندگان داخل کشور گران‌تر می‌شود و این باعث کاهش حجم واردات و کاهش سهم تجاری این کشور در صنعت ورزش می‌شود. از طرفی ضریب این متغیر در کشورهای روسیه و قرقیزستان مثبت به ترتیب برابر ۱/۴۱۴۱۲۷ و ۰/۶۹۲۷۹۱ می‌باشد. این ضریب برای کشورهای روسیه، قزاقستان و قرقیزستان به ترتیب در سطوح ۱٪، ۵٪ و ۱۰٪ معنی‌دار است. ضریب مثبت این متغیر این گونه توجیه می‌شود که با افزایش نرخ ارز و کاهش ارزش پول داخل، قیمت کالاهای صادراتی ایران به خارج در نظر مصرف‌کنندگان خارجی ارزان‌تر جلوه می‌کند. به دنبال این برآیند سهم صادرات ایران افزایش و سهم تجارت ایران با شرکای تجاری نیز افزایش می‌یابد. اثر متغیر دائمی تحریم‌های ضعیف دوره حاضر (dLIM₁) بر سهم تجارت روسیه با ایران منفی بوده، به عبارتی با وضع تحریم‌های ضعیف در دوره فعلی سهم تجارت این کشور از تجارت با ایران کمتر شده است. مقدار عددی این متغیر به ترتیب برابر ۰/۴۴۷۲۷- بوده است. اما این ضریب به لحاظ آماری معنی‌دار نیست. به این مفهوم که تجارت روسیه با ایران تحت تأثیر تحریم‌های ضعیف دوره حاضر نمی‌باشد. این ضریب برای کشورهای قزاقستان و قرقیزستان مثبت می‌باشد، به طوری که با وضع این طیف تحریم‌ها، روابط تجاری ایران با این کشورها رو به افزایش گذاشته است مقدار عددی این متغیر برای کشورهای مذکور به ترتیب برابر ۱/۰۲۴۷۷۹ و ۰/۳۴۷۹۸۶ بوده و ضریب کشور قزاقستان در سطح ۱٪ معنی‌دار بوده ولی این ضریب در کشور قزاقستان معنی‌دار نیست. متغیر مجازی تحریم‌های قوی دوره فعلی (dEXT₁) بر سهم تجاری این کشورها با ایران در صنعت ورزش مثبت می‌باشد. به این مفهوم که با وضع تحریم‌های

مراودات تجاری چین با ایران در این صنعت کم شده و این ضریب در سطح ۱۰٪ معنی‌دار است. در کشور فرانسه برآیند این متغیر مثبت و برابر مقدار عددی ۱/۷۸۶۲۵۵ بوده و این ضریب در سطح ۱٪ معنی‌دار است. به طوری که با وضع تحریم در حالت مذکور، روند تجارت فرانسه با ایران رو به افزایش گذاشته است. اثر این متغیر در تجارت با ژاپن نیز مثبت و برابر ۰/۰۲۳۹۶۴ می‌باشد. اما این ضریب به لحاظ آماری معنی‌دار نیست. عرض از مبدأ مدل (c) برای کشورهای به ترتیب ۶۷۳/۸۸۷، ۱۶۰۸/۲۴۹ و ۱۲۴۱/۰۱۲ می‌باشد و در سطح ۱٪ معنی‌دار است.

جدول (۲): برآورد سهم تجارت شرکای سعودی عمده تجاری ایران در صنعت ورزش

متغیر	کشور		
	روسیه	قزاقستان	قرقیزستان
Lpop	*-۹۵/۵۵۱۶۷	***-۱۴/۰۵۷۱۴	***-۱۱/۹۰۲۸۸
Lgdp	*۹/۱۹۴۵۰۴	***۲/۱۶۰۴۰۰	۷/۷۱۱۲۱۰
Ler	*۱/۴۱۴۱۲۷	**۰/۵۷۳۴۱۱	***۰/۶۹۲۷۹۱
dLIM ₁	-۰/۰۴۴۷۲۷	*۱/۰۲۴۷۷۹	۰/۳۴۷۹۸۶
dEXT ₁	۰/۲۶۹۸۶۶	***۰/۶۷۸۱۶۶	۰/۱۹۱۵۲۴
dLIM ₀	-۰/۱۶۰۸۰۸	*-۰/۷۳۹۶۵۹	***-۰/۳۵۲۱۴۸
dEXT ₀	*۱/۷۰۶۲۰۲	*-۱/۴۹۴۸۵۶	**۰/۶۷۶۰۹۸
C	*۱۳۱۸/۴۰۷	***۱۶۱/۶۴۸۶	۱۵/۱۰۸۶۷

منبع: یافته‌های تحقیق. به ترتیب سطح معنی داری یک درصد، پنج درصد، ده درصد، *** و **.

با توجه به نتایج تخمین مدل سهم شرکای تجاری در گروه کشورهای سعودی، ضریب جمعیت (Lpop) در هر سه کشورها (روسیه، قزاقستان و قرقیزستان) منفی بوده، مقدار عددی این ضریب برای کشورها به ترتیب -۹۵/۵۵۱۶۷، -۱۴/۰۵۷۱۴ و -۱۱/۹۰۲۸۸ بوده است. به طوری که با افزایش جمعیت در این کشورها و ایران، سهم تجارت این کشورها از تجارت با ایران در صنعت ورزش کاسته شده، به این مفهوم که با افزایش جمعیت، کشورها سعی در تامین نیازهای خود بدون اتکا به کشورهای خارج نمودند. کشورها در این حالت به صورت درون‌گرا عمل می‌نمایند و واردات خود را کاهش و به دنبال آن تجارت با دنیای خارج نیز کاهش می‌یابد. این ضریب در کشور روسیه در سطح ۱٪ و برای کشورهای قزاقستان و قرقیزستان در سطح ۱۰٪ معنی‌دار است. ضریب تولید ناخالص داخلی

می‌شود در نتیجه در بازارهای بین‌المللی دارای مزیت نسبی خواهد بود. افزایش نرخ ارز و کاهش ارزش پول داخلی، موجب ارزان‌تر شدن کالاهای داخلی برای خریداران خارجی می‌شود و قدرت رقابت کالاها در بازار جهانی افزایش خواهد یافت. از سوی دیگر کالاهای وارداتی برای مصرف‌کنندگان داخلی نسبت به کالاهای داخلی گران‌تر خواهد شد. این امر بازتاب گسترده‌ای خواهد داشت، حال اگر با کاهش ارزش پول ملی، قیمت‌ها نیز افزایش یابد، قدرت رقابتی کالاهای صادراتی تغییر نمی‌کند. لذا انتظار داریم علامت ضریب این متغیر مثبت یا منفی باشد.

مطالعه حاضر به دنبال بررسی اثر تحریم‌های وضع شده علیه ایران در دو طیف تحریم‌های قوی دوره قبل و حاضر، ضعیف دوره قبل و حاضر بر سهم تجاری شرکای عمده تجاری ایران در صنعت ورزش طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۷۱ با استفاده از مدل FM-OLS هست. شرکای عمده تجاری نیز در دو دسته شرکایی که رابطه تجاری سعودی و نزولی با ایران داشته‌اند لحاظ شده است. دسته اول شامل کشورهایی است که صادرات این کشورها به ایران کمتر از وارداتشان از ایران است. این کشورها شامل روسیه، قزاقستان و قرقیزستان است. نتایج مطالعه در این گروه کشورها حاکی از اثر منفی جمعیت بر سهم تجارت این کشورها، اثر مثبت تولید ناخالص داخل بر سهم تجارت، اثر مثبت نرخ ارز بر سهم تجارت روسیه و قرقیزستان و اثر منفی نرخ ارز بر سهم تجاری ایران و قزاقستان است. این متغیرها در سطوح مختلف به لحاظ آماری معنی‌دار است. اثر تحریم‌های ضعیف وضع شده در دوره حاضر بر سهم تجاری قزاقستان و قرقیزستان مثبت و در روسیه منفی بوده است. معنی‌داری این ضریب فقط در قزاقستان مورد تأیید است. تحریم‌های قوی وضع شده دوره فعلی نیز اثر مثبت بر سهم تجاری این کشورها داشته و صرفاً معنی‌داری ضریب قزاقستان مورد تأیید است. اثر ضریب متغیر تحریم‌های ضعیف دوره قبل نیز بر سهم تجاری منفی بوده و این ضریب در کشورهای قزاقستان و قرقیزستان به لحاظ آماری معنی‌دار است. تحریم‌های قوی دوره قبل نیز بر سهم تجارت روسیه و ایران اثر مثبت و معنی‌دار بوده، برای کشورهای قزاقستان و قرقیزستان نیز اثر این متغیر منفی و معنی‌داری به لحاظ آماری نیز مورد تأیید است. دسته دوم شامل کشورهایی است که صادرات این کشورها به ایران بیش از وارداتشان از ایران است. این کشورها شامل چین، ژاپن و فرانسه است. نتایج مطالعه در این گروه کشورها حاکی از اثر منفی جمعیت بر سهم تجارت این کشورها، اثر مثبت تولید ناخالص داخل بر سهم تجارت، اثر

قوی علیه ایران، سهم این کشورها در تجارت با ایران در صنعت مذکور افزایش داشته است. مقدار عددی این ضریب برابر $۰/۲۶۹۸۶۶$ ، $۰/۶۷۸۱۶۶$ و $۰/۱۹۱۵۲۴$ می‌باشد. این ضریب در قزاقستان در سطح ۱۰% معنی‌دار بوده و در روسیه و قرقیزستان معنی‌دار نیست. به این مفهوم که روابط تجاری کشورهای مذکور با ایران در صنعت ورزش تحت تأثیر تغییرات این متغیر نیست. متغیر دائمی تحریم ضعیف وضع شده در دوره قبل ($dLIM_0$) بر روند روابط تجاری ایران و کشورهای این گروه اثر منفی گذاشته و مقدار عددی این ضریب به ترتیب $-۰/۱۶۰۸۰۸$ ، $-۰/۷۳۹۶۵۹$ و $-۰/۳۵۲۱۴۸$ می‌باشد. این ضریب در کشور قزاقستان و قرقیزستان به ترتیب در سطح ۱۰% و ۱۰% معنی‌دار است؛ اما این ضریب در روسیه به لحاظ آماری معنی‌دار نیست. به عبارتی روند واردات ایران از روسیه تحت تأثیر تحریم‌های ضعیف دوره قبل نیست. اثر متغیر تحریم‌های قوی دوره قبل ($dEXT_0$) در روسیه مثبت و برابر $۱/۷۰۶۲۰۲$ بوده و این ضریب به لحاظ آماری در سطح ۱% معنی‌دار است. به طوری که با وضع تحریم‌های قوی دوره قبل، روند روابط تجاری ایران و روسیه بهبود یافته است. اما این ضریب در کشورهای قزاقستان و قرقیزستان منفی بوده و به ترتیب برابر $-۱/۴۹۴۸۵۶$ و $-۰/۶۷۶۰۹۸$ می‌باشد و به ترتیب در سطوح ۱% و ۵% معنی‌دار است. به این مفهوم که با وضع تحریم‌های قوی دوره قبل، روند تجاری با این کشورها کم شده است. عرض از مبدأ مدل (C) برای کشورها به ترتیب $۱۳۱۸/۴۰۷$ ، $۱۶۱/۶۴۸۶$ و $۱۵/۱۰۸۶۷$ می‌باشد و همین‌طور این ضریب به ترتیب در سطوح ۱% و ۱۰% معنی‌دار است و در کشور قرقیزستان معنی‌دار نیست.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به مبانی نظری و تئوریکي ارائه‌شده انتظار می‌رود، با افزایش فاصله جغرافیایی، هزینه‌های مربوط به مبادلات، همچنین هزینه‌های حمل و نقل، هزینه‌های بیمه و غیره افزایش می‌یابد. در نتیجه انتظار بر این است که ضریب این متغیر منفی باشد. اگر حاصل ضرب جمعیت ایران و شرکای تجاری منفی باشد یعنی کشور درون‌گراتر عمل می‌کند و با افزایش جمعیت واردات خود را کاهش می‌دهد ولی ضریب مثبت این متغیر به این معنی است که هرچه اندازه بازار بزرگ‌تر باشد صرفه‌جویی‌های ناشی از مقیاس بیشتر و در نتیجه توان صادراتی بالا می‌گردد. همچنین هر چه اندازه حاصل ضرب تولید ناخالص داخلی ایران و شرکای تجاری بزرگ‌تر و ظرفیت تولید آن بیشتر باشد امکان تولید بیشتر با هزینه کمتر فراهم

ایران بیشتر خواهد شد. البته بررسی متغیر مجازی تحریم‌های قوی دوره فعلی بر سهم تجاری کشورهای چین، ژاپن و فرانسه با ایران در صنعت ورزش مثبت بوده و به این مفهوم است که با وضع تحریم‌های قوی علیه ایران، سهم این کشورها در تجارت با ایران در صنعت مذکور افزایش داشته و بنابراین در دوره پساتحریم نیز می‌تواند رونق بیشتری داشته باشد. متغیر دامی تحریم ضعیف وضع شده در دوره قبل بر روند روابط تجاری ایران و چین اثر مثبت گذاشته، اما این ضریب برای کشورهای ژاپن و فرانسه منفی است به عبارتی روند تجارت ایران با این دو کشور تحت تأثیر تحریم‌های ضعیف دوره قبل نیست. اثر تحریم‌های قوی دوره قبل برای سهم تجاری چین نشان می‌دهد که با وضع تحریم قوی دوره قبل، مرادوات تجاری چین با ایران در این صنعت کم شده است. در کشور فرانسه برآیند این متغیر مثبت بوده با وضع تحریم در حالت مذکور، روند تجارت فرانسه با ایران رو به افزایش گذاشته است. اثر این متغیر در تجارت با ژاپن نیز مثبت می‌باشد. بنابراین انتظار افزایش سهم تجاری کشور چین و توسعه سهم تجاری ژاپن و فرانسه همراه با سایر شرکای تجاری با ایران در پساتحریم وجود دارد.

با توجه به نتایج مطالعه در خصوص نحوه اثر بخشی تصمیم‌های سیاستی در صنعت ورزش، به سیاست‌گذاران پیشنهاد می‌شود: با توجه به روند افزایش جمعیت و تنوع سلیقه‌ها و ورزش‌ها، موانع استفاده از این تنوع جهت رونق اقتصادی بیشتر و بالا بردن سهم شرکای تجاری صنعت ورزش رفع شود؛ تلاش برای گسترش روابط تجاری با اقتصادهای نوظهور در منطقه و تنوع بخشی به شرکای تجاری مطمئن و در دسترس برای تأمین نیازهای اقتصادی کشور و کاهش وابستگی؛ اقدام متقابل ایران در برابر تحریم‌های اقتصادی از طریق ایجاد تنوع در تولید و صادرات کالاها و خدمات، به ویژه در مواردی که از مزیت بیشتری برخوردار است، مانند امکانات ورزش باستانی و زورخانه‌ای، کشتی و کشتی پهلوانی، چوگان، ورزش‌های سنتی، ورزش‌های تفریحی و غیره؛ تلاش مورد نیاز برای بومی‌سازی تکنولوژی و تکمیل زنجیره تولید کالاها، به ویژه در حوزه‌های تأثیرپذیر از تحریم.

منفی نرخ ارز بر سهم تجارت است. این متغیرها به غیر از ضریب نرخ ارز فرانسه در سطوح مختلف به لحاظ آماری معنی‌دار است. تحریم‌های ضعیف دوره حاضر اثر منفی بر روند تجارت ایران با این سه کشور داشته و تحریم‌های قوی دوره حاضر نیز اثر مثبت بر این روند داشته است. این ضرایب نیز به لحاظ آماری معنی‌دار هستند. اثر متغیر تحریم‌های ضعیف دوره قبل در چین مثبت و معنی‌دار و برای ژاپن و فرانسه اثر این ضریب منفی بوده و به لحاظ آماری معنی‌دار نیست. در پایان اثر متغیر تحریم‌های قوی دوره قبل در چین منفی و معنی‌دار بوده و در ژاپن و فرانسه اثر مثبت این متغیر ظاهر شده است. ضریب متغیر مذکور برای فرانسه به لحاظ آماری معنی‌دار بوده و در ژاپن معنی‌دار نیست.

صنعت ورزش در دوران پیش‌روی، با توجه به نتایج به دست آمده انتظار می‌رود تا:

با افزایش جمعیت در کشورهای شریک تجاری و ایران (هم در گروه کشورهای نزولی و هم صعودی)، سهم تجارت این کشورها از تجارت با ایران در صنعت ورزش افزایش یافته و کشورها با در نظر گرفتن تنوع محصولات ورزشی سعی در تأمین نیازهای خود از ایران را داشته باشند. این حالت موجب افزایش واردات شرکای تجاری ایران از صنعت ورزش خواهد شد. ظرفیت تولیدی کشور در صنعت ورزش با بالا رفتن ضریب تولید ناخالص داخلی افزایش یابد و امکان تولید بیشتر با هزینه کم‌تر برای کشور مهیا شده و زمینه را برای بالابردن امکان رقابت در سطح بین‌الملل فراهم می‌آورد، چرا که کشور در تولیدات خود مزیت نسبی خواهد داشت. با کاهش نرخ ارز و افزایش ارزش پول داخل، قیمت کالاهای وارداتی برای مصرف‌کنندگان داخل کشور ارزان‌تر شده تا موجبات افزایش حجم واردات و سهم تجارت شرکای صنعت ورزش ایران شود. در این میان توجه به تقویت همکاری تجاری با کشورهایی (مانند فرانسه) که در تجارت با ایران تحت تأثیر تغییرات نرخ ارز نمی‌باشد، بسیار حائز اهمیت است. با توجه به اثر متغیر دامی تحریم‌های ضعیف دوره حاضر بر سهم تجارت این کشورها با ایران، می‌توان انتظار داشت که با وضع از میان برداشتن تحریم‌ها در دوره پساتحریم سهم تجارت کشورها از تجارت با

REFERENCES

- Ajhdari, S., Hosseinzadeh, M. (2013), "Investigation of Economic Sanctions on Iran with Regard to Foreign Trade", *international economic conference in terms of sanctions*, Babolsar, research firm Torud North [Persian].
- Askarian, F., Jafari, A. (2007), "Evaluation of International Exchange of Iran's Sporting

- Goods in Years 1998- 2001", *Magazine: Olympic*, 4, pp. 97-103 [Persian].
- Baghalian, M., Amadeh, H., Alizade, A. (2014), "The Impact of Economic Sanctions on the Level of Employment in the Second International Conference on the Economy in Terms of Sanctions", Babolsar, research firm Torud North [Persian].
 - Behrouzifar, M. (2004), "Effect on the Economy of the United States Trade Unilateral Sanctions America and the World Energy Markets", *Journal of Business Research*, 33, pp. 195-239 [Persian].
 - Carter Barry E. (10 August 1992), "International Economic Sanctions: Improving the Erin Day, Economic Sanctions Imposed by the United States Against Specific Countries"; 1979 Hthrough 1992, CRS Report for congress, 63-92IF
 - Caruso, Raul. (2003), "The Impact of International Economic Sanctions on Trade an Empirical Analysis", *Peace Science and Public Policy*, 9, No, 2.
 - Charumbira, M. (2008), "Applying the Gravity Model to Trade Flow in Country under Sanctions: Case ao Zimbwe (1998-2006)", Department of Political and Administration, redeemers university, Nigeria.
 - Eyler, R (2007), "Economic Sanctions: International Policy and Political Economy at Work", palgrave macmillan, New York.
 - Fadayi, M., Derakhshan, M. (2015), "The Analysis of Short-Term and Long-Term effects of Economic Sanctions on the Iranian Economy", *Journal of Research in Economic Growth and Development*, VOL. 18, PP. 113-132 [Persian].
 - Gholami, A. N., Zare, A., Ghalavand, A., Shirali, R. (2017), "The study of factors affecting the formation of small and medium-sized institution in the sports industry", *Applied Research of Sport Management*, Vol.6, No.2, pp. 57-66 [Persian].
 - Gholami, V., Aminzadeh, E. (2013), "Active Approach in Dealing with the Consequences of Economic Sanctions on Trade Agreements", *Journal of House and strategy*, 21, pp. 35- 59 [Persian].
 - Golliard, Melanie Marilyne. (2013), "Economic Sanctions: Embargo on Stage", Theory and Empirical Evidence, University of Tampere.
 - Hufbauer, Gary Clyde, Oegg, Barbara. (2003), "Beyond the Nation-State: Privatization of Economic Sanctions", *Middle East Policy*, 10: 2, pp.126-134.
 - Kaempfer, William H, Lowenberg, Anton D. (1999), "Unilateral Versus Multilateral International Sanctions: A Public Choice Perspective", *International Studies Quarterly*, 43: 1, pp.37-58.
 - Kahzaer, S., Nikpour, N. (2014), "The Effects of International Sanctions on Iranian Exports with Gravity Model Approach", the second international conference on the economy in terms of sanctions, Babolsar, research firm Torud North [Persian].
 - Katzman, Kenneth. (2015), "Iran Sanction, Congressional Research Service".
 - Khezri, A. (2015), "The Effect of Economic Sanctions on the Composition of Trade between Iran and Major Foreign Trade Partners During the Period 1392-1371", Master's dissertation, Faculty of Economics, Management and Business, University of Tabriz [Persian].
 - Kozhnov, Nikolay A. (2011), "U.S. Economic Sanctions against Iran: Undermine by External Factors", *Middle East Policy Council*, 18, No,3,pp, 144-160.
 - Lopez, G and Cortright, D.A. (1995), "Sanction Sava, An Alternative to Military Intervention", *The FlecherForum*, Fase/3/385-404
 - Peter A. G, VAN, Bergeijk. (1989), "Success and Failure of Economic Sanctions", *Kyros*, 42:3, pp,385-404
 - Piltan, F. (2013), The Consequences of 20 Years of International Sanctions on the Country's Development Goals and Visions in the Field of Efficient and Productive Country in International Relations", *Journal of Political Science*, 9, pp. 87-121 [Persian].
 - Vousoughi, S., Shahmansouri, T., Shahsavari, M., Rayanpour, E. (2011), "The Feasibility of Establishing Regional Trade Arrangements between Iran and the Countries of Central Asia", *Journal of Business Research*, 60, pp. 135-163 [Persian].
 - Weiss, Atmar. (2011), "Principles of sociology of sport, Kramtallh translation firm", *Reed Publishing Press*, 336 pp, Tehran.
 - Zahrani, M. (2010), "Sanctions against Iran: War or Component Replacement Harness", *Journal of Foreign Relationships*, vol. 2, pp. 47-78 [Persian].
 - Zahrani, M., Dolatkah, Z. (2009), "Comparison of Sanctions against Iran and North Korea in the Security Council", *Journal of Strategy*, 19, pp. 139-170 [Persian].
 - Ziayi, E., Tahmasbi, F. (2012), "Investigation of Economic Sanctions on Iran's Trade: Application of the Gravity Model", *Journal of Economic Research*, 13, PP. 109- 119 [Persian].